

EL MEU GERMÀ ANTONI

El "Museu Arxiu de Santa Maria", ha decidit retre també el seu homenatge al Dr. Antoni Comas i Pujol, fill de Mataró i ex-feligrès de la Parròquia, mort a Barcelona el 24 de març passat, dedicant-li l'edició dels seus FULLS trimestrals corresponents al present mes de juliol.

I, per a encapçalar el text del seu contingut, ha demanat a familiars del difunt que volguessin aportar-hi la seva col.laboració literària, la qual s'ha cregut no es podia negar, en justa correspondència al seu lloable propòsit, i que encomanada al sotasignat es procurarà fer amb més bona voluntat que competència.

D'entrada s'ha pensat que els primers mots han d'ésser de sincer i emocionat agraïment per la copiosa mostra de condol rebuda; també a l'Ajuntament de Mataró per haver acordat donar el seu nom a un carrer; i molt concretament a la Universitat de Barcelona i a tota l'intel.lectualitat catalana que a més de manifestar el seu sentiment per l'òbit, de forma unànime i exhaustiva ha glossat de paraula i per escrit la seva personalitat humana i científica, aixecant un autèntic monument literari a la seva memòria.

Atenent ja comès acceptat, cal sentar la premisa de que, la vida de família dels que tenim les nostres arrels ben aprofundides en el solc de l'humil estament social d'uns simples masovers o treballadors de fàbrica, com ha deixat consignat l'Antoni (1) no es registra pas per a la posteritat. Quasi que ni tan sols, aquells moments que més tard es demostra han resultat trascendents. Tot el que més, apart la petja deixada en l'ànim particular del membre afectat, se'n guarda un record col.lectiu que es va esfumant amb la desaparició de les generacions.

Dic això, perquè en ocasió de la mort de l'Antoni s'ha dit i ho han repetit alguns de la seva generació, que el seu germà gran va exercir sobre d'ell una certa influència i fins i tot haver-lo orientat en el moment d'emprendre els estudis universitaris. I el seu germà gran no se'n recorda, com tampoc recordo haver estat, com també ell ha deixat escrit, l'únic que el vaig comprendre (2) deixant-li "Crim i Càstig" de Dostoievski, quina lectura tant l'havia obsessionat.

Aquesta no recordança del que ell ha deixat escrit i també del que diuen altres, m'ha portat -a fi de despertar la memòria- a rellegir el pròleg al llibre del Sr. Salas i a revisar les fotografies de les excursions anyals i de les castanyades, de la colla de col.laboradors d'aquell "diari de Mataró" bisetmanal (3) del qual, l'Antoni fa constar que en va ésser col.laborador, on he constatat que apareix en la castanyada del 1949 i en les de les excursions del 1950 al 1953 (4) i també a repassar els volums d'aquest periòdic titulat "MATARÓ" -1948/1953- sense emblema ni dependència política, que tants maldecap em va donar el llençar-lo al carrer després de prop d'un any i mig de no haver-hi cap mena de premsa informativa a Mataró, on també he trobat la seva col.laboració ja en els seus inicis, concretament en el número dedicat al centenari del "carril de Mataró", motiu bàsic pel qual va ésser fundat el periòdic.

Aquestes realitats viscudes per l'Antoni i que jo no recorda va i també la seva no ignorància de les meves trifulgues -al'any 40- per aconseguir editar, fos com fos però en català, el llibre "Guia

per a catequistes" del Dr. Samsó, penso ara, que potser si que més que unes orientacions concretes varen constituir una ambientació, un entorn, que indirectament l'influenciaren i l'ajudaren a encaminar-se vers la ruta intel·lectual que empenyé. Em confirma en certa manera aquesta possibilitat, el fet de que més d'una vegada m'ha via parlat amb entusiasme d'aquelles excursions del "Diari" i de la il·lusió que li feia posseir aquestes fotografies d'en Massachs que ara he revisat.

El que si recordo és que pels voltants del 47 ó 48, em comunicà la seva decisió -confiança n'hi havia- d'estudiar Filosofia i Lletres i que jo més pragmàtic, no sols pels vint anys que ens portàvem, sinó també per raó d'estar casat i amb fills, vaig fer-li una consideració que, per comprendre-la avui, cal situar-se en l'ambient d'una trentena d'anys enrera, quan certs estudis universitaris eren de minories per no ésser econòmicament degudament considerats. El que vaig posar a la seva consideració va ésser la suggerència de que atesa la seva facilitat per l'estudi cursés simultàniament les carreres de Filosofia i Lletres i de Dret. Comentarem els seus pros i els seus contres i va dir-me que ho meditaria. Uns dies més tard em digué: O faig una carrera ben feta o dues de mal fetes; estudiaré Filosofia i Lletres. Era la seva vocació i certament que la va fer ben feta.

Al marge del que he comentat cal remarcar per acabar i encara breument perquè és cosa més d'altri que de la família, l'acusada personalitat de l'Antoni, que si bé els Escolapis cuidaren d'estimular, tingué la forja de l'ambient d'una família -com diu ell (2)- modesta i profundament religiosa, on era norma l'amor al proïsme i el puritarisme moral. D'aquí la seva humilitat i comprensió amb tot hom i la seva disposició d'ajuda i entrega sense fer ostentacions de la seva preparació científica.

En arribar al terme de la meva missió, constato que en voler refrescar la meva memòria he estat influenciat per l'Antoni al fer un escrit memorialista a l'estil dels dos que ell portava fets, si bé de menys categoria literària, en el qual, a més m'hi he hagut de posar jo -cosa que d'altres també es veieren obligats a fer-ho en les disertacions dels actes acadèmics celebrats- tota vegada que l'única forma de poder parlar d'ell ha estat revivint conjuntes vivències, que en mi tampoc podien ser exclusivament d'intimitat familiar per quan, per la diferència d'edat, a l'hora dels seus estudis ja no vivíem junts en la llar paterna.

JOAN

NOTES

- 1) Pròleg al llibre "Història d'una família. (segona part)" d'Antoni Martí Coll. Volum 30 de la col·lecció de la Caixa d'Estalvis Laietana.
- 2) Pròleg al llibre "Presència mataronina al Rio de la Plata a les darreries del segle XVIII i primera meitat del XIX" de Ramon Salas i Oliveras. Volum 27 de la Col·lecció de la C. d'E. Laietana.
- 3) El record del "Diari de Mataró" d'abans de la guerra del 36, fa que el periòdic que s'editi a Mataró, se'n digui Diari.
- 4) En aquestes fotografies hi apareixen també entre altres els intel·lectuals: Salas, Albert, Guardiola, Castellví, Ribas (August i Marià) Ferrer i Clariana, Llobet, Pera, Comeron, Martínez, Bartra, Varela, Cuyàs, Casas (Lluís) Vila, Llavina, Quadrada (Joaquim i Enric) etc.